

Zitting 1976–1977

13 780

Bepalingen betreffende het giraal effectenverkeer

Nr. 8

EINDVERSLAG

Vastgesteld 8 november 1976

In de bijzondere commissie¹ voor dit wetsontwerp werden door twee fracties nog nadere opmerkingen en vragen naar voren gebracht. De commissie acht de openbare behandeling voldoende voorbereid indien de Ministers tevoren op dit verslag zullen hebben geantwoord.

HET CENTRAAL INSTITUUT (ARTIKEL 1 T/M 8)

De leden van de P.v.d.A.-fractie wilden naar aanleiding van de memorie van antwoord nog een aantal opmerkingen maken over de rechtsvorm van het centraal instituut. De Regering heeft blijkens de memorie van antwoord haar keuze laten vallen op de BV, maar de vraag rijst of zij zich niet te veel heeft laten leiden door het feit, dat de Vereniging voor Effectenhandel de statuten voor een dergelijke BV reeds heeft ontworpen.

Het instituut zal een monopolistische positie hebben, een dienstverlenende functie vervullen, moeten voldoen aan de eis van neutraliteit en « zich ten opzichte van de aangesloten instellingen onafhankelijk moeten kunnen opstellen». Al deze door de bewindslieden zelf gewenste eigenschappen maken het naar de mening van de aan het woord zijnde leden nodig een passender rechtsvorm te kiezen dan de B.V. Een opener en democratischer constructie wordt gevonden door te kiezen – zoals door de Regering in de toelichting bij het wetsontwerp nog niet werd uitgesloten – voor een stichting waarbij a. de bestuursleden en directie benoemd worden door de Minister van Financiën; b. het bestuur jaarlijks een openbaar verslag uitbrengt aan de Kroon (zie bij voorbeeld artikel 33 Wet op het Levensverzekeringsbedrijf) en c. de statuten en reglementen de goedkeuring behoeven van de Minister van Financiën. Het Rotterdams Beleggingsconsortium heeft ten behoeve van haar systeem van «aandelengirorekening» ook de stichtingsvorm gekozen voor het beheer van het depot (artikel 14 Reglement Aandelengirorekening: «Stichting Aandelen-Rekeningen Robeco-Groep»).

De Regering stelt: «De raad van commissarissen van deze BV zal bestaan uit personen die representatief geacht kunnen worden voor de diverse kringen van *belanghebbenden*, waaronder de particuliere effectenbezitters». Maar is het uit een oogpunt van spreiding van macht niet gewenst om juist geen belanghebbende te benoemen als commissaris bij de vennootschap of als bestuurslid bij een eventuele stichting? De leden die deze vraag stelden verwezen in dit verband naar artikel 8 van de wet op het levensverzekeringsbedrijf.

¹ Samenstelling: Joekes (VVD), Peijnenburg (KVP), Wolff (CPN), Wierenga (PvdA), Koning (VVD), Do'man (PvdA), Van Dis (SGP), Wisselink (CHU), Van Dam (ARP), Van Amelsvoort (KVP), voorzitter, Drees (DS'70), Jansen (PPR), Hartmeijer (PvdA), Nootboom, Rienks (PvdA), Beumer (ARP), Van de Broek (KVP)

Bij deze leden en bij die van de S.G.P.-fractie rees trouwens de vraag welke kringen van belanghebbenden worden bedoeld. Hoe denken de Ministers iemand te vinden die representatief is voor de particuliere effectenbezitters? Vallen ook werknemers met VAD-rechten onder de categorie «particuliere effectenbezitters»?

VERZAMELDEPOTS

Artikel 9

«Wanneer anderen dan aangesloten instellingen effectendepots zouden aanhouden, kan er sprake zijn van verzameldepots als bedoeld in de wet giraal effectenverkeer», aldus de bewindslieden. Betekent dit, zo vroegen de leden van de S.G.P.-fractie, dat indien een zodanige instelling met haar cliënten contractueel zou overeenkomen dat de bepalingen van de wet giraal effectenverkeer inzake het verzameldepot niet van toepassing zijn, zo'n overeenkomst nietig is? Zou zo'n overeenkomst in strijd zijn met bepalingen van openbare orde (1371 j° 1373 BW) nu het overheidstoezicht, bedoeld als waarborg voor de cliënt, zodoende wordt omzeild?

Artikel 12

In antwoord op een vraag van de zijde van de S.G.P. delen de Ministers mee dat de positie van de cliënt die individualisering bedong terwijl de instelling die plicht verzaakte « geen andere is dan die hij onder het huidige recht heeft». Zijn de Ministers echter niet van mening dat er juist van de wet giraal effectenverkeer een «reflexwerking» (zie het artikel van mr. Mijnsen) kan uitgaan, zodanig dat de rechter, geroepen tot een gelijksoortige beslissing ten aanzien van het al dan niet toekennen van de mede-eigendom aan gezamenlijke cliënten als in Teixeira de Mattos, ook aan deze cliënten een betere bescherming kan bieden en via analogische interpretatie nu wél mede-eigendom aanvaarden?

Artikel 14 (nota van wijziging)

Suggereert het thans voorgestelde tweede lid niet een tegenstelling met het eerste lid? Indien de instelling te goeder trouw is, is de overdracht geldig. Maar indien de instelling niet te goeder trouw is, is de overdracht toch óók geldig, ook al wordt de rechthebbende dan wél deelgenoot? In het al dan niet deelgenoot worden ligt toch het verschil tussen lid één en lid twee?

Artikel 17 (levering)

Een nadere bezinning op deze regeling had de leden van de S.G.P.-fractie tot de overtuiging gebracht dat een wezenlijke vergelijking tussen giraal geldverkeer en giraal effectenverkeer niet opgaat. Ligt het «niet onbelangrijke verschil» ook niet juist hierin dat de instelling in het giraal effectenverkeer een duidelijke taak heeft in het kader van de (effecten)bescherming? (artikel 11; artikel 17: de instelling draagt zorg voor een juiste boeking van zakelijke rechten). Wordt de relatie instelling – cliënt niet beheerst door de norm van de goede trouw, concreter: de norm van een behoorlijk giraal effectenverkeer waarbij met name, gelet op de opdracht aan de commissie-Ras, gedacht moet worden aan de belangen van de effectenbezitters? Doet dit dan toch niet de vraag rijzen of de instelling niet méér is dan een koel, registrerend instituut, zodat de instelling onder omstandigheden onbehoorlijk zou handelen door géén beroep te doen op een manco in de relatie tussen «overdrager» en «verkrijger»?

Artikel 19 (onbevoegdheid van de vervreemder)

Wat betreft de kwestie van het onvrijwillig bezitsverlies meenden de leden van de S.G.P.-fractie dat het niet onmogelijk is dat iemand zich door middel van bedrog voordoeft als de ware rechthebbende op een aandeel en dusdoende de deelgenoot zijn bezit «onvrijwillig» ontnemt.

Artikel 30

Op blz. 6 van de memorie van antwoord stellen de Ministers dat het begrip verzameldepot uit haar rechtsgevolgen kan worden gekend. Doen die rechtsgevolgen niet sterk aan rechtspersoonlijkheid voor het verzameldepot denken? De leden van de S.G.P.-fractie die deze vraag stelden verwezen naar het artikel van Schoordijk in WPNR, blz. 649 e.v. Verwerpt de memorie van antwoord die gedachte waar ze op blz. 10 spreekt van «scheiding en deling» van een gemeenschap en niet van «liquidatie»?

Artikel 32

De opmerking van de Ministers dat voorkomen moet worden dat «de instelling tussen twee vuren komt te zitten» doet opnieuw de vraag opkomen of de positie van de instelling niet meer uit een oogpunt van optimale bescherming van de rechthebbenden moet worden gezien dan vanuit de belasting voor de instelling die een verdergaande prudentie inderdaad met zich brengt?

Artikel 33 (faillissement)

«Het verzameldepot valt buiten de faillissementsboedel», aldus de memorie van antwoord. Dit deed bij de leden hier aan het woord de vraag rijzen of het verzameldepot nu *nooit* aangesproken zou kunnen worden terzake van schulden, door de instelling ten laste van het verzameldepot aangegaan? Als voorbeeld noemden zij een schuld van de bank uit hoofde van een bewaargeving aan het centraal depot of de andere, door Schoordijk in het blad WPNR blz. 650 genoemde vorderingen.

De Ministers willen voorts «de vraag of de door de instelling geïncasseerde renten en dividenden in de faillissementsboedel vallen of door de deelgenoten buiten het faillissement om kunnen worden opgevorderd» beantwoorden «aan de hand van de algemene regels van burgerlijk recht». Hoe rijmen zij dit met de passage op blz. 3 van hun antwoord: «Alleen een *wettelijke regeling* kan de noodzakelijke garanties bieden ter waarborging van de rechtspositie van de effectencliënten». Is hier sprake van een zekere inconsequentie nu enerzijds wél de rechten op de effecten in faillissement zijn zeker gesteld, maar de rechtspositie van de opbrengst van die effecten vooralsnog onzeker is? Mene de bewindslieden niet dat die «algemene regels van burgerlijk recht» in dit geval tot erg willekeurige oplossingen zullen leiden in die zin, dat de vraag of ten gunste van het verzameldepot ontvangen gelden al dan niet in de failliete boedel van de instelling vallen, maar net afhangt van het feit of die gelden op rekening van het verzameldepot zijn geboekt? Alleen in dat geval toch is de instelling «gaan houden voor» de gezamenlijke deelgenoten? Die «algemene regels van burgerlijk recht» verwerpen toch de opvatting dat de juridische plicht van de instelling om die gelden te gaan houden voor de cliënten doorslaggevend is, in die zin dat het feitelijke gedrag van de instelling (dat wil zeggen *niet* duidelijk boeken op rekening van het verzameldepot) niet bepalend is voor de vraag in welke boedel de gelden vallen? Deze leden meenden dan ook dat zolang deze kwestie niet solide (dus wettelijk) en onder verwijzing naar algemene regels is geregeld, Teixeira de Mattos-achtige discussies nog niet geheel onmogelijk zijn. Wat denken de bewindslieden van een bepaling van de volgende inhoud: «Tot het verzameldepot behoren ten gunste van de verzamel- of girodepots ontvangen gelden»?

Artikel 50 (nieuw)

Het effectenbewaarbedrijf wordt bevoegd in het genoemde geval namens de cliënt effecten bij een instelling in bewaring te geven. Gaat dit nu buiten de cliënt om?

De voorzitter van de commissie,
Van Amelsvoort

De griffier van de commissie,
De Beaufort